

Български стих запазва Волтер за Париж с Екатерина Велика и уличава Хитлер

„В началото бе Словото...“ И остана... само Словото в български стих от 1939 г. Този стих е забележително доказателство за изчезването от центъра на Париж на голяма върху пиедестал бронзова статуя „Волтер седнал“ (Voltaire assis, 1867г.) от скулптора Удон (Jean-Antoine Houdon):

През огромния град ще премина,
покрай мене снегът да блести!
Светъл поздрав от мойта родина,
колко дълго ми липсваше ти!

...

Във градинката Монж в сняг изсечен
с бяла шапка ме среща Волтер.
Гледай, дишай ти снежната вечер,
утре пак тоя град ще е чер. (из „Сняг в Париж“)

Огюст Роден (авторът на знаменитата скулптура „Мислителят“, 1888 г.), когато съзерцава статуята „Волтер седнал“ на предшественика си с един век, възкликва:

"Каква прекрасна работа! Усеща се истинската насмешка. Леко кривогледите очи пронизват, лисичият нос надушва греховете. Какъв шедьовър. Като, че ли в следващия момент ще чуем сарказъм. А очите! Те се запомнят завинаги. Те са прозрачни. Те светят..."

Къде е била статуята „Волтер седнал“?

Стиховете съхраняват спомен за статуя на Волтер в градината Монж в Париж. Но днес в Париж няма градина Монж, а само улица Монж ([rue Monge](#)). На тази улица има градина, но тя е именувана на физика Пол Ланжвен. Светът се променя. Сменили са името на градината, за да не се повтаря с името на улицата. Добра идея. Но сега в градината, няма статуя на Волтер. Какво ли е станало? Все пак сменили името на градината, но да премахнат статуята изглежда прекалено!?

Как е създадена изчезналата статуя?

На 30 март 1778 в Париж, в театъра „Комеди Франсез“ се играе новата трагедия „Irene“ на Франсоа Мари Волтер. След грандиозния успех на това тържество Волтер се съгласява да позира за известния скулптор Удон. Скулпторът успява да направи бюстове на Волтер, представени в художествения Салон 1778 г. Освен бюстове, в изложбата Удон представя и малка статуя на „Волтер седнал“, изработена от позлатен бронз.

Точно тази малка статуя на Удон става модел оригинал за голяма мраморна статуя. Удон приключва работата по голямата мраморна статуя през 1781 г., но вместо една прави две почти идентични мраморни статуи.

Първата статуя е подарена от племенницата на Волтер мадам Дени на театър „Комеди Франсез“, където се намира и сега. Това не е изчезналата статуя.

Втората мраморна статуя е предназначена за Екатерина Велика в Русия, защитила пред Волтер българите - „мъдри хора“.

Екатерина Велика се обърнала към Удон, защото тя е запозната с много от творбите на скулптора. Негови работи отдавна са проникнали в Русия. Тук скулпторът има широка клиентела сред просветената част от руската аристокрация. Засиленият интерес на Екатерина към Волтер, на пръв поглед изглежда странен, но за него има сериозни причини. Възцаряването на руския престол става в резултат на интриги и дори чрез убийството на съпруга ѝ Петър III. Екатерина е принудена да се грижи за престижа на царуването си. В Европа на XVIII век е изключително популярна идеята за просветения монарх. Екатерина има амбиция и сладка надежда за постигане на слава. Тя се опитва усилено да представи правителството си като образец на перфектна просветена монархия, чрез контакти с видни европейски мислители и чрез обширна кореспонденция, още от първите години след издигането си на трона. Кореспонденцията ѝ с Волтер започва през 1763 г. Тя търси повод да блесне с познанията си и веднага се насочва към темата за българите, която подхвърля сам Волтер. **Екатерина Велика написва очерк „За българите и**

хвалисите“. В него тя опонира на френския гений Волтер, обявявайки, че българите не са войнолюбци, а „мъдри хора“. От друга страна важна част от дейността на Екатерина е създаването на ценни музейни сбирки, като огромния Ермитаж. Статуята „Волтер седнал“, която се различава от другата в съвсем малки детайли, е доставена в Русия през 1784. Това не е изчезналата статуя.

Защо, бронзова статуя „Волтер седнал“ се появява в Париж в 1867 г.?

Директорът на парижкия вестник „Век“, Леонор Жозеф Авен (Havin) (1799-1868), един от членовете на опозицията, използвал своя вестник, за да защитава либералните, антиклерикалните и републиканските идеи. За тази цел той организира подписка за събиране на средства за статуя на Волтер, като идеолог и символ на демократични възгледи.

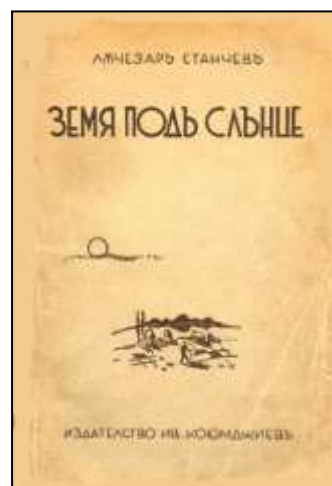
Гениалното в идеята на Авен било, да се ограничи подписката до цена от 50 стотинки (днешни 5 евро), което отговаря на народния демократичен характер и е по възможностите на всеки. След няколко месеца над 200 000 работници, занаятчии и дребни буржоа, подкрепящи либералните и републиканските идеи, съберат средствата за статуя, като се решава знаменитата статуя „Волтер седнал“ на Удон да бъде излята от бронз. И статуята е поставена в градината Монж в Латинския квартал на Париж, в 1867 г. Това е изчезналата статуя!!!

Кой унищожил статуята „Волтер седнал“ на Удон след 1939 г.? От архивните записи личи, че изчезналата статуя е била от бронз.

Не е трудно да се досетим, че през войната Хитлер, завладявайки Франция, се е проявил с цялата си трагична мощ. На Хитлер му трябвала бронз, метал за производство на куршуми. И статуята „Волтер седнал“ е превърната в куршуми, заедно със стотици ценни световни паметници на културата в Париж. Забележителната статуя изчезва от Париж. *Източник: [Списък на изчезналите публични статуи в Париж \(Liste des statues publiques disparues de Paris\)](#).*

Стихотворението „Сняг в Париж“ е написано през 1939 г. Кирил Кръстев пише в своите „Спомени за културния живот между двете световни войни“ („С българи в Париж“):

„Предвоенните 1938—1939 г. събраха доста българи — художници, интелектуалци, писатели — в Париж. Мнозината бяха командировани със собствените си заплати или със стипендии от Министерството на просветата, или по друга линия — за културно усъвършенстване и специализация, за осведомяване и проглеждане в световната култура... Така през есента на 1938 г. в Париж се събрахме доста хора от българската интелигенция: писателите Лъчезар Станчев и Асен Разцветников, художниците Илия Бешков, Ненко Балкански, Преслав Кършовски и Цветана Мицева, Янко Анастасов, скулпторката Васка Емануилова...“

Стихотворението „Сняг в Париж“ е от [стихосбирката „Земя под слънце“](#) отличена с голямата годишна награда за поезия за 1939 година. Това събитие е отразено свръх пестеливо в официоза в [в. „Зора“, бр.1, 1940 г. от най-важния критик на времето Йордан Бадев, под заглавие „Щастливците от 1939 г.“](#) („Скъп новогодишен дар, високо отличие за името и малко топлинка за... кесията...“)

Българското стихотворение „Сняг в Париж“ от Лъчезар Станчев е вечен и може би единствен стихотворен евро-знак за съществуването в центъра на Париж на изградена с всенародна подписка величава бронзова статуя „Волтер седнал“, унищожена от евро-хитлер куршуми.

Вл. Л. Станчев